

הבעייתיות שבקדימויות נשיה/ טוענים לזכות בהליך החילוט מאת: עו"ד הגר נגלר

חוק איסור הלבנת הון חוקק בשנת 2000 ונכנס לתוקפו בשנת 2002, זאת בניסיון להילחם בהון "השחור" ולמנוע פעולות שמקורן בפעילות עבריינית.

הלבנת הון היא עשיית פעולה ברכוש, לעתים באמצעות המערכת הפיננסית, במטרה להטמיע רכוש שמקורו בפעילות עבריינית (להלן: "רכוש אסור"), ברכוש אחר, חוקי, כך שבסופו של דבר לא ניתן יהיה להצביע על מקור הרכוש האסור, מיקומו, זהות בעליו ו/או הנהנים ממנו.

ישנם שלושה שלבים בביצוע עבירות הלבנת הון:

א. **השמה/ החדרה (Placement)** - מיד ובסמוך לפעילות הפלילית מבוצעות שורה של פעולות שמטרתן להחדיר את הרכוש האסור לתוך המערכת הפיננסית הלגיטימית. לדוגמא: פיזור השקעות בעסקים לגיטימיים, העברת הכספים למדינות בהן הפיקוח פחות הדוק, רכישת נכסים לגיטימיים כגון: נכסי נדל"ן, נכסי מיטלטלין, אבנים יקרות, חפצי אומנות וכו'.

ב. **ריבוד (Layering)** - ביצוע פעולות "לגיטימיות" במטרה להסתיר את מקור הרכוש. לדוגמא: המרות כספים תוך שימוש בנותני שירותי מטבע (חלפני כספים), הפקדות והעברות כספים בין מספר חשבונות בנק ובין מספר גורמים, תוך שימוש באנשי קש, חברות בדויות, קרנות גמ"ח, עמותות ועוד.

ג. **הטמעה (Integration)** - לאחר שהרכוש האסור "נותק" ממקורו הפלילי, נעשים בו פעולות השקעה שונות ונוספות באפיקים לגיטימיים, כגון: רכישת נכסי נדל"ן, אג"ח, ניירות ערך ונכסים מניבים אחרים, כך, שמעתה לא ניתן יהיה להצביע על הפעילות והמקור הבלתי חוקי שקשור ברכוש האמור.

אחד השינויים המהותיים ביותר מתוקף חוק איסור הלבנת הון הינו האפשרות לחלט (להחרים) רכוש "בשווי העבירה", להבדיל מחילוט רכוש הקשור בעבירה. דהיינו, ניתן לחלט רכוש שמקורו אינו בעבירה, כשר וחוקי לחלוטין, בהיקף/ שווי העבירה.

בפרקטיקה הנוהגת כיום, ובהתאם לאפשרות החילוט הקבועה בחוק, לעבירת הלבנת ההון יש השלכות מרחיקות לכת והיא עלולה להשליך כמעט על כל אדם ועסק הקשור בעקיפין או במישרין לחשוד בעבירה.

קיימים בדין "סעדים זמניים" המאפשרים למדינה לתפוס רכוש של חשוד בעבירה עוד בשלב החקירה, בטרם חילוטו הסופי, קרי, בטרם הכרעת הדין, גזר הדין והחלטה על חילוט כסעד סופי.

סעדים זמניים אלה ניתנים ע"י בית המשפט באמצעות צווים להקפאת נכסים, עיקולים למיניהם ותפיסה פיזית של רכוש. בית המשפט מוסמך לצוות על מתן סעדים זמניים בתקופה שבטרם הגשת כתב האישום או במהלך ניהול המשפט, במטרה להבטיח כי במועד מתן צו החילוט, בתום המשפט, ככל שיינתן צו שכזה, ימצא די רכוש "זמין" לצורך ביצוע צו החילוט הסופי.

בפסק דין שניתן ע"י בית המשפט העליון במאי 2017, בש"פ 1359/17 **מדינת ישראל נ' יוסף ברוך** (3.5.2017), נקבע כי ניתן לחלט באופן זמני רכוש בשווי רכוש הקשור בביצוע העבירה לא רק מכוח חוק איסור הלבנת הון, אלא גם מכוח פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], תשכ"ט-1969 (להלן: "**פקודת מעצר וחיפוש**"). בטרם מתן פסק דין זה, ניתן היה לחלט באופן זמני רכוש של חשוד הקשור בעבירה רק מכוח חוק איסור הלבנת הון.

במקרים רבים, הסעדים הזמניים הניתנים על ידי בית המשפט, עניינם, ברכוש השייך לצד שלישי, תמים, שאינו קשור לביצוע העבירה.

כיום, לאור ההלכה שנקבעה בבש"פ 6817/07 **מדינת ישראל נ' סיטבון** (31.10.07), על מנת שצד שלישי ייחשב ל"טוען לזכות ברכוש", נדרש כי הוא יהיה בעל "זכות קניינית" ברכוש, לעומת "זכות חוזית", ולפחות בעל זכות בנכס מסוים היוצר זיקה בינו כנושה של החשוד לבין אותו נכס ספציפי.

"**זכות קניינית**"; למשל, משכנתא (שעבוד) על נכס מקרקעין, בגין ולצורך הבטחת חיוב כספי, או לכל הפחות, רישום הערת אזהרה בגין התחייבות לעשיית עסקה או במטרה למנוע עשיית עסקה.

משמע, על מנת שאדם יחשב כ"טוען לזכות" הוא נדרש להוכיח לבית המשפט שקיים נכס של החשוד המשועבד לטובתו או שהוא הבעלים החוקי שלו. כמו כן, הוא נדרש להוכיח כי רכש את הזכות בתום לב.

בית המשפט רשאי כאמור לתת את הצווים לתפיסת הרכוש, בשים לב לטענות שמעלים אותם טוענים לזכות ברכוש התפוס, שהינם כאמור, בין היתר, צדדים שלישיים תמי לב, כגון: ספקים, קבלני משנה, עובדים, בני משפחתו של החשוד ועוד.

על אף האמור, בית המשפט אף מוסמך לדחות את ההכרעה בטענות אלה לסוף ההליך המשפטי, קרי, לאחר הכרעת הדין, ככל שיוגש כתב אישום כנגד החשוד. דיון שיכול ויערך גם מספר שנים לאחר תפיסת הרכוש. מצב זה, יכול להתרחש כאשר בירור זכויותיו של צד שלישי כרוך בבירור עובדתי שנכון לקיימו במסגרת אותו הליך.

עולה השאלה, מה קורה במצב שבו לצד שלישי תם לב קיימת זכות חוזית מול אותו חשוד בעבירה ולא זכות קניינית?

במצב דברים שבו צד שלישי, למעשה, לא עומד בתנאים שנקבעו בהלכת סיטבון שלעיל ואינו נכנס להגדרה של "טוען לזכות", ככל הנראה, הנשייה שלו תידחה אל מול בקשת המדינה לחילוט.

במהלך השנים, נוצרו פרקטיקות שונות ולא אחידות, באמצעות קבלת החלטות לא אחידות בהקשר לאותם טוענים לזכות ברכוש, דבר אשר מקשה על התנהלותם של אותם טוענים לזכות, לקבל את זכויותיהם ועל כן נדרשת התערבות המחוקק והסדרת החקיקה בעניין זה.

ביולי 2012, משרד המשפטים פרסם תזכיר חוק לתיקון סדר הדין הפלילי, לפיו, מוצע ליצור הסדר אחיד ועדכני אשר יחליף את הוראות החילוט השונות בחקיקה הקיימת, בכל הנוגע לחילוט תקבולי עבירה.

תזכיר החוק האמור מציע להרחיב את סמכויות החילוט הקשות שכבר קיימות בחוק איסור הלבנת הון, ולמעשה, מציע חילוט חובה של כל תקבולי העבירה. מצב זה יגרום בהכרח לפגיעה קשה בזכויותיהם של צדדים שלישיים תמי לב. מנגד, החוק מציע הקמה של קרן שבה יופקד הרכוש שחולט, אשר תנוהל ע"י האפוטרופוס הכללי, שיהיה גם הגורם המקצועי שינהל רכוש שניתן לגביו סעד זמני. קרן כזו הוקמה באפוטרופוס הכללי זה לא מכבר אך הסדר אחיד ועדכני עדיין לא חוקק.

לפרטים נוספים ניתן לפנות לעו"ד גלעד ברון ו/או לעו"ד הגר נגלר משרד ברון ושות' עורכי דין

למען הסדר הטוב יובהר כי אין לראות באמור כדי להוות חוות דעת ו/או ייעוץ משפטי ו/או תחליף לייעוץ משפטי, מטרתו הינה אינפורמטיבית בלבד ויש לבחון כל מקרה ומקרה לגופו.